

Lokalredaktörer i Kristineberg: nr.2 1958, är Claes Sandström

Eric Wesslau

Under första världskrigets dagar satte vetenskapen nya instrument i malmletarnas händer, instrument som man hoppades skulle göra det möjligt att lokalisera fyndigheter som geologerna länge hade missträckt skulle finnas utefter Skellefteälvens dalgång. En av de män som med liv och lust deltog i detta arbete var Eric Wesslau.

Det liv i nära kontakt med naturen som var förknippat med uppgiften var ett liv som passade honom utmärkt. Det gällde att kombinera kravet på vetenskaplig noggrannhet med primitiva yttre förhållanden. Det gällde att hålla humöret och hoppet uppe även om resultaten lät vänta på sig.

Under Eric Wesslaus kloka och skickliga ledning genomfördes arbetet med stor framgång. Han hade glädjen att få vara med när den ena fyndigheten efter den andra fångades in av de elektriska mätningarnas nät: Boliden, Rakkejaure, Långsele, Renström, Långdal och många andra.

Eric Wesslau fick också tillfälle att vara med på en ledande post då flera av de fyndigheter som påträffats under 20- och 30-talens intensiva malmletningsverksamhet började byggas ut och då den gruvverksamhet växte fram, av vilken en hel bygd har sin utkomst och genom vilken vårt land har fått viktiga bidrag till sin försörjning med värdefulla metaller.

När Eric Wesslau nu har lämnat oss, är det med en känsla av vemod som vi låter tankarna gå tillbaka till pionjärtiden i Västerbotten, då han och hans medarbetare strövade omkring i de öde marker där nu stora samhällen växt upp, men det är också med en stark känsla av tacksamhet för det verk som utträttats däruppe, ett verk som vi nära förbinder med Eric Wesslaus namn.

Sven Schwartz

När gamla malmletare rikar samman och talet rör sig om gångna tider, är det många upplevelser som lockas fram ur minnenas värld. Platser som Näsliden, Rakkejaure, Menstråk, Holmtjärn, Boliden och många andra nämnes ofta och bilden av många av kamraterna dyker upp. Den ene efter den andre passerar revy, men under samtalets gång lägger man märke till att ett namn förekommer oftare än andra, och det namnet är Eric Wesslau.

Legenden har börjat spinnas kring honom som först av alla sändes upp för att söka efter de malmrikedomar som ansågs ligga dolda i Västerbottens myrmarker.

Malmletare var han till liv och själ — och det inte endast under dessa Bolidenbolagens födelseår. Även sedan anläggningarna i Boliden, som var kronan på hans verk vuxit fram, var prospekteringen hans skötebarn, ja, till och med sedan sjukdomen börjat sätta sina spår lyste han upp vid talet om malmletningens landvinningar.

När högkvarteret i början av 20-talet var förlagt till Menstråk hade han sin bostad i Zackris Erikssons gård. Han bodde en trappa upp i ett spartanskt möblerat rum, som endast sparsamt värmdes upp av en liten öppen spis. Värmeledningen hade näm-

Malmletningen

ligen ännu ej hunnit så långt mot norr i sitt segertåg. Här planlade han arbetena och till detta rum kan många tankar spåras som fortfarande sätter sin prägel på Västerbottens bergslag.

Det stora köket i bottenvåningen var den gemensamma samlingslokalen. Det tjänstgjorde även som matsal. Här genomgicks efter frukosten förutsktningen för dagens undersökningar och här diskuterades resultaten på kvällen. Här var de små fester som muntrade upp tillvaron en och annan lördagskväll förlagda.

Eric Wesslau var som en husfar för

oss andra och på många sätt visade sig hans omtanke. Själva var han väl-gymnastiserad, i armbrytning var han oslagbar, och han uppskattade gärna andras kraftprestationer. Ingen av dem som då var närvarande glömmar väl hur han från sin plats vid köksbordet med humor och oväld dömde den match med hårda bandage, där två av hans hetlevrade ingenjörer ordnade upp sitt mellanhavande.

Visserligen var förläggningen be-lägen långt från allfarvägen och kon-takten med kulturens centra obetyd-lig, men trots detta skulle stilen håll-las, ordning och reda råda. Den filo-sofie doktor som inte kunde skära sig en ostkiva utan att lämna osten som en illa hyvlad trappa är säkert ännu i dag tacksam för den lektion han fick i ostkavens rätta bruk och inte tog han heller illa upp den med en glimt i ögat tillfogade reflexionen att en promotion, om det skulle vara riktigt, borde föregås av ett prov i ostskärning.

Det är kanske överdrivet att i detta sammanhang tala om det glada 20-talet, men förvisso glämsades det under dessa år mer än som var van-ligt i dessa trakter. Och ett gott skämt uppskattade Eric Wesslau all-tid hjärtligt. Skämtet fick dock ej bli plump, för då stelnade han till och blev högdragen och oförstående.

hans liv

När det stora renbenskoket gick av stapeln en lördagskväll på vintern 1923—1924 deltog han med liv och lust i festen. Sångare var han inte, men det lünder honom till heder att han i alla fall var med om "renbensets lov" och andra för detta tillfälle dik-tade sänger. Han gladdes obeskrivligt när han på efternatten under sitt sö-kande efter ett närande märgben i stället hittade en ficklampan på bot-ten av grytan därborta i det skumma spisbörret. Både då och många gång-er efteråt skändade han helt oför-tjänt nedtecknaren av dessa minnen, vilken visade sig vara ägare till lam-

Meditation över kartorna i malmföreläsningens kvarters i Menstråk. T.h. disponent Wesslau, t.v. Ingeger Sundberg.

pan. Även Aron blev föremål för hans välvilliga skämt. Det hade nämligen fallit på hans lott att klyva renbenen, men av resultatet att döma hade han använt yxhammaren mer än eggen, för nästa morgon uppträcktes stora, efter nattens upplevelser längligt skälvande märgbitar hängande i taket.

Eric tyckte om sällskapsliv och i samma lokal samlade han oss med damer till valborgsmässofest den sista april 1925. Endast med möda kunde vi kämpa oss dit i den rykande snö-stormen, men väl framme undfagna-des vi med ägggoddy. "Vintern rasar ut" och de andra traditionella vär-sångerna steg mot kökstaket. Det var sannserligen inget fel på värstäm-ningen.

En fest på Eriksdagen samma år avslutades med själmanöver på Men-sträsket. Isen hade nyss gåst upp och de stora, kringflytande isflaken in-bjöd till isbrytning. Eric Wesslau satt själv vid rodet och med precision rammade han flaken, så att de spräcktes med ett brak som skulle kommit både Atle och Ymer att blek-na av avund. Även i motorbåten

knakade det olycksbådande, men dessbättre slutade det hela väl. Vi var inte avsedda till fiskföda, åt-minstone inte den gången.

Även sedan utbyggnaden av Boli-den tagit sig början under sommaren 1925 låg de anställdas väl honom varmt om hjärtat. Alla behandlades lika, mellan hög och låg gjordes ingen åtskillnad. I hans målsättning ingick också den tanken att var och

Disponent Wesslau i vit kavaj berättar om en detalj i Bolidensanläggningen vid riksdags-männens besök där 1927.

Dåvarande kronprinsen tar emot av hrr Sven Schwartz och Eric Wesslau (andre och tredje man fr.v.) vid ett besök i Laver under Norrlandsmässan 1927.

en som bodde i Boliden skulle känna, att han hade ett hem som i möjligaste mån anpassats efter familjens önskemål.

Ansvaret ökade under denna tid. Pliktterna blev mer betungande och tillfällna till avkoppling blev allt mer sällsynta. Så mycket av sin lediga tid som möjligt tillbragte han i det fria. På vintern åkte han skidor, på sommaren gjorde han långa cykelfärder, men framför allt ägnade han sina lediga lördagskvällar åt fiske.

En man med Wesslaus resning var naturligtvis även utsatt för svenska folkets heliga rätt att kverulera över allt och alla, men det är många år sedan dvärgalsten tystnade. Det visade sig också vid gruvbolagets medelstodelning år 1951 hur avhållen han var. Mången, som grånat i bolagets tjänst syntes med tårfyllda ögon trycka hans händer, och kring honom trängdes veteraner som ville betyga honom sin vördnad och tacksamhet för de glögnna åren.

Det som här skrivits är ett försök att ge några glimtar av människan bakom verket. Mannen, som var fysiskt vältrimmad och psykiskt väl-disciplinerad. Han som var ödmjuk i framgångens tid och som bar huvudet högt i missgångens dagar. En vän att lita på. Ett föredöme.

E. Landén

Erik Wesslau in memoriam

Efter mångårigt lidande har disponent Eric Wesslau nu skilts hädan. Ingen som kände honom under den verksamma delen av hans liv torde då ha anar, att han skulle så relativt tidigt drabbas av den långvariga ohälsa, som nu fört honom till gravan.

Han var född i Stockholm 1885. År 1912 utexaminerades han som bergingenjör från Tekniska Högskolan. Hans första anställning var såsom gruvingenjör vid Gruvaktiebolaget Dalarna. Därefter blev han disponent vid Adelfors Bruk, som då ägdes av Centralgruppens Emissionsaktiebolag. När Centralgruppen började sina stora malmprospekteringar bl. a. i Västerbotten, fick Wesslau tillsammans med bolagets chefsgeolog ledningen av fältarbetena.

Vid denna prospektering upptecknades i december 1924 den sedermera så

ryktbara Boliden-malmen. Detta värdefulla fynd säkerställde malmletningens försäkring under Wesslaus tekniska ledning över stora delar av Västerbotten och vissa områden i Norrbotten. Vid dessa arbeten framkommo ett flertal andra fyndigheter, vilka liksom Boliden blevo utbyggda för avsevärd produktion och försågos med erforderliga vägar och transportanordningar.

Wesslau slutade sina fältarbeten under 1944 och han förflyttades då till Bolidenbolagets huvudkontor i Stockholm, varifrån han handlade en del gruvangelägenheter tills han 1950 pensionerades.

Eric Wesslau har hos alla hans arbetskamrater efterlämnat minnet av en kunnig, pliktuppfyllt, framgångsrik och mycket sympatisk medarbetare.

Oscar Falkman

Columbus Burström t. h. med sin äldsta medarbetare Henning Eriksson.

Han var hela konstruktionskontoret

J a, bonde skulle jag gärna ha blivit, för jordbruk har alltid intresserat mig mycket, men jag visste också av erfarenhet att ett småbruk här uppe i Västerbotten var svårt att få lönsamt och jag saknade ekonomiska resurser att åstadkomma ett härkraftigt jordbruk.

Den som säger detta är överingenjör Columbus Burström i Boliden, mannen bakom planeringen av de flesta av vårt företags anrikningsverk och andra industrialläggningar. Under honom sorterar numera avdelningarna för maskin- och byggnadskonstruktioner, maskinregistret samt den spirande automationssektionen vid Gruvförvaltningen.

Det är en rätt märklig bana han gått från småbrukarhemmet i Kusmark, där han var ende sonen och den som rimligen borde ta vid en dag. Jordbruksintresset fick stryka på foten för det som skulle komma att bli hans melodi: maskintekniken.

Han gick igenom Katrineholms tekniska skola och trädde i tjänst hos Bolidens Gruvaktiebolag på ritkontoret i Rönnskär våren 1934. Där blev Columbus Burström in som femte man i det redan då väl inkörda gänget Berg, Degerman, Ekeblom och Mörkvist.

Men mer specialiserade uppgifter väntade på honom. Han får själv berätta:

— Försöksanrikningsverket i Boliden hade 1933 flyttats ned till Rönnskär och anrikningen där var under igångkörning med bergsingenjör Mörtzell som chef.

När jag varit på ritkontoret någon tid kallades jag över till anrikningsverket för att under ett par månader göra uppmätningar för en omplacering av maskinerna. Det var min första kontakt med anrikningsplanering. Men det var så kortvarigt att jag inte hann förnimma mycket av »Det förste Mådes Södme».

Tillsammans med Degerman skickades jag emellertid till arbetsledarinstitutet på våren 1936 för att genomgå en arbetsstudiekurs. Vid återkomsten därifrån kopplades jag in på metodstudier. Smälteverkets drift hade då hunnit stabilisera sig, man hade inom ledningen funnit tiden mogen för rationaliseringssträvanden och en arbetsstudiesektion hade bildats. Någon större trivsel kände jag inte i arbetsstudierna utan fick på egen begäran komma tillbaka till arbetet hos Mårtensell.

Laver och Kristineberg planeras

Det första stora jobb jag fick delta i där var när man på hösten '37 började planera anrikningsdelen i Laver. 1938 kördes Laver igång och samma år började planeringen för Kristineberg. Då hade vi erfarenheterna från Rönnskär och Laver att dra ut konsekvenserna av. Det resulterade också i omarbetningar över hela linjen. Detta gällde först och främst flotationsapparaterna, men även filter och classifiers, centrifugal- och membranpumpar. Dorrarna eller förtjockarna gjordes efter helt nya principer i fråga om rakor.

I Kristineberg var det första gången som uppställningen av reagensmatare och -blandare verkligen genomarbetades. De hade aldrig tidigare ställts upp enligt någon planering utan helt enkelt placerats

Ingenjörerna Henning Nyström, Per-Ivar Michelson, Henrik Forsell, Hannes Lindström sköter anrikningskonstruktioner, f.n. gäller det i huvudsak Vasbo.

där de fått plats, sedan allting annat var inlockat.

En liten episod kan för övrigt beläsa på vilket sätt vi den tiden måste se på situationen. Det var mycket svårt att köpa transportband och kilremmar och när jag hade planeringen klar, upptäcktes det att vi inte räknat med anskaffning av ersättningslager för sådana varor. Jag fick då hastigt och lustigt göra ett överlag över vad som kunde komma att behövas i den vägen för de närmaste fem åren. Varför just fem år? Jo vi kom överens om att om fem år skulle antingen kriget vara slut och gränserna öppna igen eller också skulle vi inte behöva några transportband. Som väl var segrade det första alternativet och vår tidsberäkning visade sig också hålla.

Verket i Kristineberg var färdigt 1940 på hösten och sedan kom det på min lott att fara dit för att på ort och ställe i några månaders tid göra ingående maskinstudier. De gällde pumpförsök och mätningar, ja en genomgång av hela anrikningsverket. Det var av yttersta vikt för oss då att få veta hur det hela verkligen fungerade. Nästan allt var ju i princip nykonstruerat. På de erfarenheter vi fick gällde det att sedan bygga vidare.

Nå, vi fick inte slå oss till ro med de framgångar som odiskutabelt vunnits, bolaget expanderade och nya verk skulle snart komma att behövas.

Ingenjörerna Åke Norkvist, Bengt Nilsson och Lars-Ove Spö hanthägger underjordiska arbeten och diskuterar här den nya metoden för schaktanläggning som f.n. provas i Brännemyran.

Laisvall och Adak, nya milstolpar

— Det var krig i världen och blev var en begärlig vara, berättar Columbus Busström vidare. Fyndigheten i Laisvall skulle till att exploateras och vi fick ytterligt bestämda förutsättningar för vår anrikningsplanering. Verket skulle ha en årskapacitet av 50 000 ton utan marginaler. Det skulle byggas enkelt och billigt för en beräknad livstid av fyra år. I förutsättningarna ingick också att om man efter två års beytning hade kommit underfund med att ett större verk skulle vara lönande, så skulle detta uppföras vid sjön. Att utvecklingen i Laisvall blev en annan vet ju var och en.

Det var alltså en mycket restriktiv uppläggning för planerarna och dessutom kristid med svår brist på industriförnödenheter. Vårst var det med gummivaror såsom kilremmar och transportband, men vi fick helt enkelt planera efter de resurser som fanns tillgängliga.

Strax före jul 1941 kom så order om att vi skulle börja lägga upp riktlinjerna för Adak. Även där förutsattes en kapacitetssiffra på 50 000 ton. Verket och laven skulle placeras vid Adakmalmen. Jag hann få vara med om att göra upp en grov skiss och en kostnadsberäkning i stora drag, men sedan började det hända saker som hindrade mig från att få vara med hela tiden vid utbyggnaden av Adak.

Ingenjörerna Karl-Johan Boström och Erik Swelin sysslar med allmänna maskinkonstruktioner.

Vi talade nyss om bristen till följd av kriget, men aldrig märktes den så väl som när vi skulle göra iordning laboratoriet vid Adakgruvan. Kilermsdriften hade vi berett oss på att ersätta med kobjodrifft. Det behövdes dock inte. Kileremmar fick vi tag i, men däremot inga transportband av gummi, utan vi fick klara oss med stålband och elevatorer.

Dubbelliv på KTH

Mörtsell hade blivit utnämnd till professor vid KTH och han erbjöd mig att följa med som hans assistent. Vid det laget hade man i Stockholm börjat på den byggnad där Tein. högskolans anriktningslaboratorium skulle inrymmas och Bolidenbolaget hade utfäst sig att tillhandahålla en man att handha laboratoriets planering. Denna uppgift föll på min lott.

Det var i hög grad ett dubbelliv som jag förde de närmaste tre åren. Jag var anställd på Bolidenbolagets konstruktionsbyrå i Stockholm, skötte utbyggnaden av högskolans anriktningslaboratorium, var assistent i anläggningsteknik på institutionen för anrikning och specialelev på högskolan.

1945 kom det omplaceringsorder med Boliden som stationeringsort. Nog tog det emot för oss hela familjen att flytta hit upp, det vill jag inte förneka. Vi hade dock vant oss ganska väl med livet i Stockholm och trivdes gott där. De sista åren

Här diskuteras planeringen i det nya laboratoriet för anrikning av järn i anriktningsverket i Boliden av fr. v. ing. Olof Markström, bygn. ing. Åne Edin och VVS-ingen. Karl Göran Edin.

hade en viss omorganisation skett inom Gruvförvaltningen och i Boliden fanns en central gruvavdelning, som omfattade säkerhets- och personalsektioner och nu kom att tillföras ett konstruktionskontor — och det var jag. Mina första medarbetare blev snart nog Pateik Lindberg och Hanning Eriksson. Vår första planeringsuppgift blev Långdals och Menstråks gruvanläggningar. Byggnadshandlingarna kom dock i sin helhet från Rönnskär på den tiden. Senare skedde dock en uppdelning i skilda förvaltningar.

Vår största planeringsuppgift under de närmast följande åren blev centrala anriktningsverket i Boliden, där vi samarbetade med nuvarande professor Kihlstedt, som då var chef för bolagets anriktningsverksamhet.

Grönlandsprojektet Blyklippen

Men det föll sig så att vi kom att arbeta på också ett annat mycket intressant projekt något vid sidan av det ordinarie jobbet. Det var när Blyklippen på Grönland blev aktuell. Det var i början av 50-talet. Inom Bolidenbolaget hade vi då mångåriga och ingående erfarenheter av komplexmalmer. Det gjorde att vi blev anmodade att göra upp ett förslag till brytning och anrikning för Blyklippen. Nordisk Mineralskåp var vår uppdragsgivare. Kalle Johansson skulle planera gruvan och brytningen.

Forts. sid. 31

Chefen för avd. för byggn. konstruktioner civ. ing. Kurt Grann avskåp här med byggnadsingenjör B. Lindblom mättningsbeskrivningen för den nya förvärvs- och verkstadsbyggnaden i Boliden, som är under uppförande.

Automationsproblem diskuteras av civ. ing. Göran Holmberg t.h., och ing. Börje Sjöberg. För tillfället är sligterörningen i Laisvall på tapeten.

Maskinregistret i arbete. Sektionschefen civ. ing. Valdemar Rantonen lösgår till höger med sina medhjälpare fr. v. Fridolf Wannman, Birgitta Müller och Berit Pettersson.

Kontorist Märta Sjöberg är allas högra hand i skriftsörsmål och sköter jämtes ritningregistreringen.

HAN VAR HELA ... forts. fr. sid. 25

gen och jag fick uppdraget att göra ett skissförslag till ett anriktningsverk.

De problem vi stötte på i det här sammanhanget var särdeles unika. Först var det meningen att anriktningsverket i vanlig ordning skulle placeras ovan jord. Men då kom permafrosten — den ständiga tjällen till omkring 100 meters djup — in i bilden. Betongen leder värme och vi blev ytterligt botänsksamma i fråga om grundläggningsmöjligheterna. Under tiden pågick gruvundersökningarna där uppe. Man gick in med undersökningsstoll på tre olika nivåer och snart visade det sig att malmen slutade ovanför den nedersta stollen. Därmed föll sig lämpligast att placera hela anläggningen under

joed. Allt skulle i detalj planeras för en utbyggnadstid på ett år och det gällde att inte glömma bort något, eftersom det inte finns några anskaffningsmöjligheter på platsen.

När vi på allvar satte igång med ritarbetet och maskinspecifikationen på hösten 1954 var det bestämt att berggrundsritningarna skulle vara klara vid nyår 1955. Med första baten på sommaren skulle maskinerna anlända till Mestersvåg och i februari nästa år skulle anläggningen köra igång. Det var ett hårt tidsprogram, men det höll.

Utän tvekan var Blyklippen det mest speciella av de uppdrag som jag varit inblandad i, men även om omgivningarna på andra ställen inte varit så exotiska har varje anlägg-

ning knutit sitt givna intresse till sig; ingen är den andra riktigt lik, problemen växlar ständigt och detta ger arbetet dess charm, för egentligen är ju alltsammans så alldagligt. Sade Columbus Burström och jag.

Detta samtal ägde rum för kort tid sedan i samband med att Columbus Burström fyllde 50 år. Det är ju ett sådant tillfälle då man gärna blickar tillbaka. Men när det gäller Columbus Burström är det inte fråga om något långvarigt föresjunkande i vad som varit. Som den aktiva och verklighetsbetonade arbetsmänniska han är ser han raskt framåt igen, för att med samma friska aptit hugga in på vad som bjuds, alltid lika ivrig att få pröva krafterna på nya problem. Ante

NÄR KUNGEN HÄLSADE PÅ HOS OSS

En fullpackad och koncentrerad program var det som kung Gustaf Adolf hade att gå igenom, när han i slutet av maj gjorde ett tvådagarsbesök vid Bolidensslagens anläggningar på Rönnskär, i Boliden och Rouström. Vem som helst borde ha rätt att känna sig trött efter de många föredragningarna och visningarna under den tiden, men den 75-åriga kungen tyckte för sin del att det varit ett par lagom ansträngande dagar. Han var också mycket belåten över arrangemangen och imponerad över ätskölligt av det han fått se.

Vid anordningen i kopparverket pratade kungen en god stund med veteranen Fritz Lundmark om hans jobb, samtidigt som fotograferna blixtrade med sina lampor. När kungen gått fick Fritz Lundmark svara på nya frågor från journalisterna, som ville ha reda på vad kungen sagt.

Sedan kungen följt hela kopparprocessen tittade han i glusteriet på när Elof Nordlund och Tersten Johansson meslade wirebars. Nedan: på väg genom det nya elektrolyseriets väldiga hall. Arbetet där beräknas komma igång om några månader.

I första raden ses här landshövding Kristensson, dr. Schwartz, kungen och direktör Norén framför Iavén i Renström.

Tillysnollräde Gustaf Lundberg, som ordnat skolbarnens uppvaktning i Boliden får svara på en fråga; nedan är det kungen själv som står till svaret utanför kyrkan i Skelleftehamn: — Är det Du som är kungen?

På väg till gruvhissen i Renström efter omklädnad. Fr. v. överingenjör T. Jönfeldt, kungen, landshövdingen, dr. S. Schwartz och direktör B. Norén. Nedan: En riktigt trevlig gratistund efter middagen i Boliden fick Lage Karlsson, Sven Lundmark och Jonas Ohlsson med kung Gustaf Adolf.

